

El mussol (*Athene noctua*) (ALDC, VII, 1572. El mussol)

El mussol és un ‘ocell rapaç nocturn, d'uns 21 centímetres de llargada, plomatge brunenc mesclat, amb l'iris groc, molt comú en els conreus de plana (*Athene noctua*)’; el mot (s. XIII), congènere del cast. *mochuelo*, és d'origen incert, però és probable que procedeixi de *NOCTIOLUS (cf. port. *noitibó*, gall. *noitebóa*), alteració del dim. llat. vg. *NOCTUŎLUS, dim. del llat. NŎCTŬA, amb canvi de N- per m- “per influència de *motxo* i *mus* [...] ‘sense banyes’, ‘sense punta’, per la figura del cap del mussol, que es distingeix de la del duc, per les plomes en forma d'orelles o banyes, que té aquest en el capdamunt” (DECat); var. *mu[θ]ol* 100, 108, 132, 134, 139, amb la interdental [θ], d'evolució interna (com *be[θ]ons* ‘bessons’); *mussol real* 172, *mussol marítim* 160, amb banyes, homonimització de *marí* (*Asio flammeus*), perquè viu a zones costaneres i aiguamolls (Fidel *et al.*, 2014: 84); *mursol* 110, 118, 122 podria derivar de *MURICIOLU, dim. d'un hipotètic *MURICIUS (MUREM ‘rata’), que explicaria la *r* (Veny, 1978 a: 121 i n. 70). *Mutxol*, més que mossàrab, com insinua Coromines, deu ser una catalanització de *motxuelo* 162/*mutxuelo* 87, 138 ← cast. *mochuelo* (Veny, 1978 a: 122 i 222-223; *ALeCMan*, mapa 36); és difícil d'explicar la var. *musqüelo* 162.

Xot (Barrere 1745: 99), més petit que el gamarús (14) i que el mussol (28, 45), “amb orelletes” 45, deu tractar-se del duc petit, pres de l'oc. *chòt*, d'origen onomatopèic; sembla que es refereix a la mateixa espècie la *corneta* 181-183, 185, 189 (“té com dos orelletes de plomes” 181, “té dos banyes de ploma” 185), der. de *corn(a)* ‘banya’; el crit de [k'uku k'uku] 182, 189 fa pensar en una atracció de *corneta* ‘instrument’, però la var. *qüerna*, *qüerneta* (Fidel *et*

al., 2014; 79) ens allunya d'aquesta interpretació: el dim. estaria en relació amb la seva menor grandària; l'alg. *cucumiau* 85 (Simon, s. XVIII, ap. Armangué, 1996: 202) és pres del logudorès *kukumiaú* “variante onomatopèica [...] che fa riferimento el suono stridente e acuto della voce [...]”; nome composto da *cuccu* + *miau* ambedue con origini onomatopèiche dove “miau” è riferito al “miagolio” di un gatto, in sardo *miaulare* (DES, II, 113) per diversificarne la voce rispetto al cuculo” (Caria, 2006: 89-90). Igualment coneixen aquesta ascendència *xut* (“fa *txut*” 113, “amb orelles de ploma” 119); *xut meuquer* 107, amb el determinant der. de *meuca* (“fa *meuca-meuca-meuca*”); *xut banut* 107, amb *banes* ‘banyes’ de plomes; dim. *xutet* 105; *f. xuta* 61, 110, 123, dim. *xuteta* 105; *xup* 68 (*f. xupa* 67); *cluc* 32 (*clluc* 89, 93); cf. mapa 1029. La relació del crit del *xut* amb la salut d'una persona es fa ostensible en afirmacions com aquesta: “Quan hi ha un malalt a una casa, el *xut* en sent la febre” 104.

Són resultat d'una confusió amb ‘òliba’, *xibeca* 35, *meuca* 114, *xolipa* 131, *mifa* 140, 141, *baveca* 16, 26, 31 (veg. mapa 1029). *Buho* 166, 169, pres del cast. *búho*, on prové del llat. vg. BŬFO, es refereix al ‘duc’; *crabero* 94, de matriu arag., var. de *cabrer*, probablement es refereix a l'enganyapastors (*Caprimulgus europaeus*) o al “xiulet [...] que recorda el d'un pastor cridant el bestiar” (DECat).

Des d'un punt de vista territorial, notem la gran extensió de *mussol* interrompuda pels interferits *mutxol*, al sud, i *xot*, al nord, i la freqüent confusió d'alguns significants amb altres rapaços, especialment l'òliba, confusió que no ha d'estranyar per l'actuació nocturna d'aquestes espècies.

Mussol és l'únic mot normatiu des del DOrt, 1917.